УДК 336.1:338.43:004.9 DOI 10.31521/978-617-7149-94-0-89

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ІНСТИТУЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Сіренко Н.М., д-р екон. наук, професорка
Миколаївський національний аграрний університет
https://orcid.org/0000-0003-1660-1073
Мікуляк К.А., асистентка
Миколаївський національний аграрний університет
https://orcid.org/0000-0001-8317-0360

Анотація: Досліджено цифровізацію фінансових механізмів АПК як чинник підвищення ефективності господарювання. Проаналізовано перехід до моделі Data-Driven Finances через системи ERP та FMS. Визначено роль Державного аграрного реєстру у фінансовій інклюзії та зниженні трансакційних витрат. Обґрунтовано вплив AgTech-рішень на реінвестиційний потенціал. Окреслено ризики «цифрового розриву» та кібербезпеки. Доведено, що цифрова трансформація фінансів сприяє інтеграції вітчизняного АПК у глобальний економічний простір.

Ключові слова: аграрний сектор; ефективність діяльності; фінансова інклюзія; фінансові процеси; цифровізація.

У сучасних умовах глобалізації аграрний сектор України стикається з необхідністю докорінної зміни фінансової моделі. Традиційні підходи до фінансового менеджменту, що базуються на ретроспективному аналізі та ручному зборі даних, стають неефективними в умовах високої волатильності ринків. Цифровізація фінансових процесів виступає детермінантою, що дозволяє конвертувати фізичні показники виробництва в управлінську інформацію в режимі реального часу, що створює підґрунтя для переходу до моделі Data-Driven Finances, де кожен фінансовий крок обґрунтований точними аналітичними даними.

Цифровізація суттєво трансформує функціонування фінансових інституцій як на мікро-, так і на макрорівнях. Використання інтегрованих систем управління класу Enterprise Resource Planning (ERP) та спеціалізованих платформ Farm Management Systems (FMS) забезпечує досягнення низки важливих результатів:

– автоматизація обліку витрат і розрахунку собівартості – цифрові рішення дають змогу в режимі реального часу здійснювати розподіл витрат (зокрема на паливо, добрива та оплату праці) за окремими видами продукції або виробничими партіями;

– застосування предиктивної аналітики – інтеграція з датчиками техніки та метеорологічними системами дозволяє прогнозувати грошові потоки з урахуванням очікуваної врожайності, що сприяє мінімізації касових розривів;

– зниження операційних ризиків – автоматизація бізнес-процесів

обмежує вплив людського фактора, що є особливо важливим для великих підприємств зі складною організаційною структурою в умовах цифрової економіки.

Розширенню доступу суб'єктів господарювання до фінансових ресурсів шляхом забезпечення дистанційної взаємодії між кредиторами та позичальниками сприяють цифрові платформи класу Agri-FinTech (сільськогосподарські фінансові технології) [1].

У цьому контексті у 2026 р. Державний аграрний реєстр (ДАР) трансформувався у ключовий елемент фінансової інфраструктури, виконуючи функції інтегрованої цифрової платформи, використання якої сприяє підвищенню рівня фінансової інклюзії та формуванню прозорих відносин між учасниками ринку. Зокрема, впровадження ДАР забезпечує:

– зниження трансакційних витрат: застосування електронного цифрового підпису та автоматизованих процедур верифікації прав на активи через державні реєстри оптимізує процес підготовки та подання заявок на отримання фінансової підтримки;

– підвищення прозорості розподілу фінансових ресурсів: використання цифрових алгоритмів у механізмах розподілу державної допомоги мінімізує вплив суб'єктивних чинників та забезпечує рівний доступ до фінансування;

– удосконалення процедур фінансового аналізу: інтеграція даних ДАР у процеси оцінки позичальників дозволяє фінансовим установам здійснювати оперативний аналіз їх платоспроможності, що сприяє зниженню адміністративних витрат та оптимізації умов кредитування [2].

Цифрова трансформація сприяє детінізації аграрного сектору та прискоренню податкових процедур, зокрема інтеграція систем електронного документообігу у виробничі ланцюги дозволяє автоматизувати відшкодування ПДВ та мінімізувати ризики податкових перевірок за рахунок високої прозорості операцій, що створює умови для залучення малих суб'єктів господарювання до офіційної фінансової системи через спрощення податкової звітності.

Прямий зв'язок між технологіями в полі (впровадження AgTech-рішень) та показниками прибутковості проявляється через економію ресурсів:

– системи моніторингу ресурсів: датчики рівня палива та контроль CAN-шини нівелюють нецільове використання ПММ;

– диференційоване внесення: оптимізація витрат на добрива та ЗЗР призводить до зниження собівартості одиниці продукції на 8-12 відсотків;

– реінвестиційний потенціал: вивільнені завдяки цифровізації кошти формують внутрішній інвестиційний фонд підприємства, дозволяючи проводити модернізацію без надмірного боргового навантаження.

Впровадження систем простежуваності (від поля до споживача) на основі блокчейн-технологій стає вимогою міжнародних ринків капіталу [3].

Зокрема, використання блокчейну дозволяє фіксувати кожен етап виробництва, що підвищує довіру міжнародних інвесторів, а впровадження ESG-факторів із застосуванням цифрових звітів відкриває доступ до «зеленого» фінансування.

Водночас інституціалізація цифрових фінансових процесів породжує нові виклики, серед яких ключовим є ризик виникнення «цифрового розриву» між великими агроформуваннями та малими суб’єктами господарювання. Висока капіталомісткість впровадження ERP-систем та інтегрованих цифрових рішень може стати бар’єром для фінансової інклюзії дрібних виробників, що потребує розробки державних програм субсидування саме IT-модернізації. Крім того, перехід до моделі Data-Driven Finances висуває жорсткі вимоги до кіберстійкості фінансової інфраструктури, оскільки вразливість баз даних стає критичною загрозою для платоспроможності та фінансової безпеки суб’єктів АПК у системі міжнародних розрахунків.

Отже, комплексна цифровізація фінансових процесів аграрного сектору є не просто технічним оновленням, а інституційною зміною, яка знижує інформаційну асиметрію між учасниками ринку, підвищує швидкість обертання капіталу в аграрному секторі, забезпечує відповідність вітчизняних суб'єктів АПК стандартам міжнародного економічного простору.

Список використаних джерел

1. Digital Financial Services for Agriculture. World Bank Group Report. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/461421559326915086/pdf/The-Digital-Financial-Services-for-Agriculture-Handbook.pdf.

2. Про Державний аграрний реєстр : Закон України від 05.11.2020 № 985-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985-20.

3. Sirenko, N., Melnyk, O., Bodnar, O., Mikuliak, K., & Spivak, V. Digitalisation of financial activities of the agricultural sector under martial law. Ekonomika APK, 32(1), 2025, pp. 70-81.

Abstract: Digitalization of financial mechanisms of the agricultural complex as a factor in increasing business efficiency was investigated. The transition to the Data-Driven Finances model through ERP and FMS systems was analyzed. The role of the State Agrarian Register in financial inclusion and reducing transaction costs was determined. The impact of AgTech solutions on reinvestment potential was substantiated. The risks of the "digital divide" and cybersecurity were outlined. It was proven that the digital transformation of finance contributes to the integration of the domestic agricultural complex into the global economic space.

Keywords: agricultural sector; efficiency of activity; financial inclusion; financial processes; digitalization.